

Derzhavne rehulivannia zovnishnioekonomichnoi diialnosti : avtoref. dys. na zdob. nauk. stup. k.e.n. : spets. 08.02.03 "Orhanizatsiia upravlinnia, planuvannia i rehulivannia ekonomikoiu" / H. I. Filina. – Kh. : KhNU, 2003. – 21 p. 11. Bulana V. Shchodo ochikuvan naslidkiv vstupu Ukrainy do SOT dlia vitchyznianskykh vyrobnykiv [Elektronnyi resurs] / V. Bulana, Ya. Zhalilo. – Rezhym dostupu : www.niss.gov.ua/Monitor-/Januery/08.htm. 12. Furman V. Strakhuvannia ryzykiv zovnishnioekonomichnoi diialnosti subiektiv hospodariuvannia / V. Furman // Finansy Ukrainy. – 2004. – No. 4. – Pp. 120–127. 13. Petrenko M. Metodyka prohnozuvannia nadkhodzen vid zovnishnioekonomichnoi diialnosti do derzhbiudzhetu / M. Petrenko // Finansy Ukrainy. – 2004. – No. 1. – Pp. 28–36. 14. Dzyublyuk O. V. Orhanizatsiia hroshovo-kredytnykh vidnosyn suspilstva v umovakh rynkovoho reformuvannia ekonomiky / O. V. Dzyublyuk. – K. : Polihrafknyha, 2000. – 512 p. 15. Pleskach V. L. Suchasni pidkhody shchodo finansovoho rehulivannia mekhanizmu realizatsii rehionalnykh tsiliovyykh prohram / V. L. Pleskach // Finansy Ukrainy. – 2009. – No. 1. – Pp. 58–72. 16. Kolinets L. B. Stymulivannia zovnishnioekonomichnoi diialnosti finansovo-kredytnymy instrumentamy / L. B. Kolinets // Naukovi zapysky Ternopil'skoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Seriya : Ekonomika. – 2004. – No. 16. – Pp. 125–129. 17. Kolinets L. B. Finansovo-kredytni instrumenty stymulivannia zovnishnioekonomichnoi diialnosti pidpriemstv / L. B. Kolinets, D. A. Shtefanych // Ukrainska nauka: mynule, suchasne, maibutnie. – 2003. – No. 6. – Pp. 333–338.

Інформація про автора

Васюренко Володимир Олександрович – канд. екон. наук, доцент кафедри міжнародної економіки та менеджменту ЗЕД Харківського національного економічного університету (61166, м. Харків, пр. Леніна, 9а, e-mail: mopsik2009.84@mail.ru).

Информация об авторе

Васюренко Владимир Александрович – канд. экон. наук, доцент кафедры международной экономики и менеджмента ВЭД Харьковского национального экономического университета (61166, г. Харьков, пр. Ленина, 9а, e-mail: mopsik2009.84@mail.ru).

Information about the author

Vasyurenko Vladimir Aleksandrovich – Ph.D. in Economics, Associate Professor at International Economics and Management of Foreign Economic Relations Department of Kharkiv National University of Economics (Lenina ave., 9a, Kharkiv, 61166, e-mail: mopsik2009.84@mail.ru).

Рецензент

докт. екон. наук,
доцент Попов О. Є.

Стаття надійшла до ред.
25.11.2011 р.

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ: ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ

УДК 658.589

Боярська М. О.

Обґрунтовано необхідність побудови системи управління інноваційними процесами на машинобудівних підприємствах. Розроблено систему управління інноваційними процесами та визначено особливості її реалізації. Визначено, що управління інноваційними процесами підприємства на сучасному етапі вирішується застосуванням адаптивних підходів і адаптивної моделі управління, яка будується на основі формування програмної траєкторії керованої системи на конкретний період часу і створення системи управлінських дій. Проведено кластеризацію машинобудівних підприємств Харківського регіону та запропоновано для кожного кластера в межах кожної підсистеми докладні рекомендації, які представлені наочно, у якості прикладу, для першого кластера в контексті керуючої підсистеми.

Ключові слова: інноваційний процес, інноваційний потенціал, інноваційна система, фундаментальні дослідження, прикладні дослідження.

УПРАВЛЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫМИ ПРОЦЕССАМИ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ: ОСОБЕННОСТИ РЕАЛИЗАЦИИ

УДК 658.589

Боярская М. А.

Обоснована необходимость построения системы управления инновационными процессами на машиностроительных предприятиях. Разработана система управления инновационными процессами и определены особенности ее реализации. Опре-

делено, что задание управления инновационными процессами предприятия на современном этапе решается применением адаптивных подходов и адаптивной модели управления, которая строится на основе формирования программной траектории управляемой системы на конкретный период времени и создания системы управленческих действий. Проведена кластеризация машиностроительных предприятий Харьковского региона и предложены для каждого кластера в рамках каждой подсистемы подробные рекомендации, которые представлены наглядно, в качестве примера, для первого кластера в контексте управляющей подсистемы.

Ключевые слова: инновационный процесс, инновационный потенциал, инновационная система, фундаментальные исследования, прикладные исследования.

MANAGEMENT OF INNOVATIVE PROCESSES AT THE ENTERPRISES: FEATURES OF REALIZATION

UDC 658.589

Boyarskaya M. A.

Necessity of construction of a control system by innovative processes at the machine-building enterprises is proved. A system of management of innovative processes has been developed and the features of its realization were identified. The task of management the innovative processes of enterprise on the modern stage is solved by application of adaptive approaches and adaptive case frame which is built on the basis of forming of programmatic trajectory of the guided system on the concrete period of time and creation of the system of administrative actions. Clustering of machine-building enterprises of the Kharkiv region is held and proposed for each cluster in the framework of each subsystem detailed recommendations, which are presented clearly, as an example, for the first cluster in the context of the management of the subsystem are proposed.

Key words: innovative process, innovative potential, innovative system, basic researches, applied researches.

Управління інноваційними процесами передбачає управління підприємством, яке базується на формуванні та ефективному використанні його науково-технічного потенціалу, орієнтує інноваційні процеси на потреби споживачів, здійснює аналіз, моделювання ситуацій, на підставі чого проводить регулювання і своєчасні зміни на підприємстві, які відповідають стану зовнішнього та внутрішнього середовищ, що у сукупності дозволяє підприємству вжити і досягнути своєї мети у довгостроковій перспективі [1]. Таким чином, питання, що розв'язуються у роботі, є актуальними та своєчасними.

Питання щодо управління інноваційними процесами широко висвітлені у вітчизняній та закордонній економічній літературі (Д. Срохін, Є. Ларічева, В. Пльонкіна, Н. Волинська, В. Матвейкін, Р. Уотерман [1 – 5]). Однак недостатньо дослідженими залишаються питання щодо побудови системи управління інноваційними процесами та недостатня кількість практичних рекомендацій стосовно управління інноваційними процесами на підприємствах.

Метою статті є обґрунтування необхідності побудови системи управління інноваційними процесами та надання практичних рекомендацій (на підставі системи управління інноваційними процесами) щодо управління інноваційними процесами на підприємствах.

Завдання управління інноваційними процесами підприємства на сучасному етапі вирішується застосуванням адаптивних підходів і адаптивної моделі управління, яка будується на основі формування програмної траєкторії керованої системи на конкретний період часу і створення системи управлінських дій, що спрямовані на усунення дестабілізуючих збурень, які відхиляють керовану систему від програмної траєкторії.

Для досягнення поставленої мети сформовано та вирішено такі завдання: розроблено систему управління інноваційними процесами та розкрито особливості їх реалізації на підприємствах.

Автором розроблено систему управління інноваційними процесами, яка складається з чотирьох багаторівневих підсистем: керуючої, керованої функціональної, забезпечуючої та науково-технічної (рисунок).

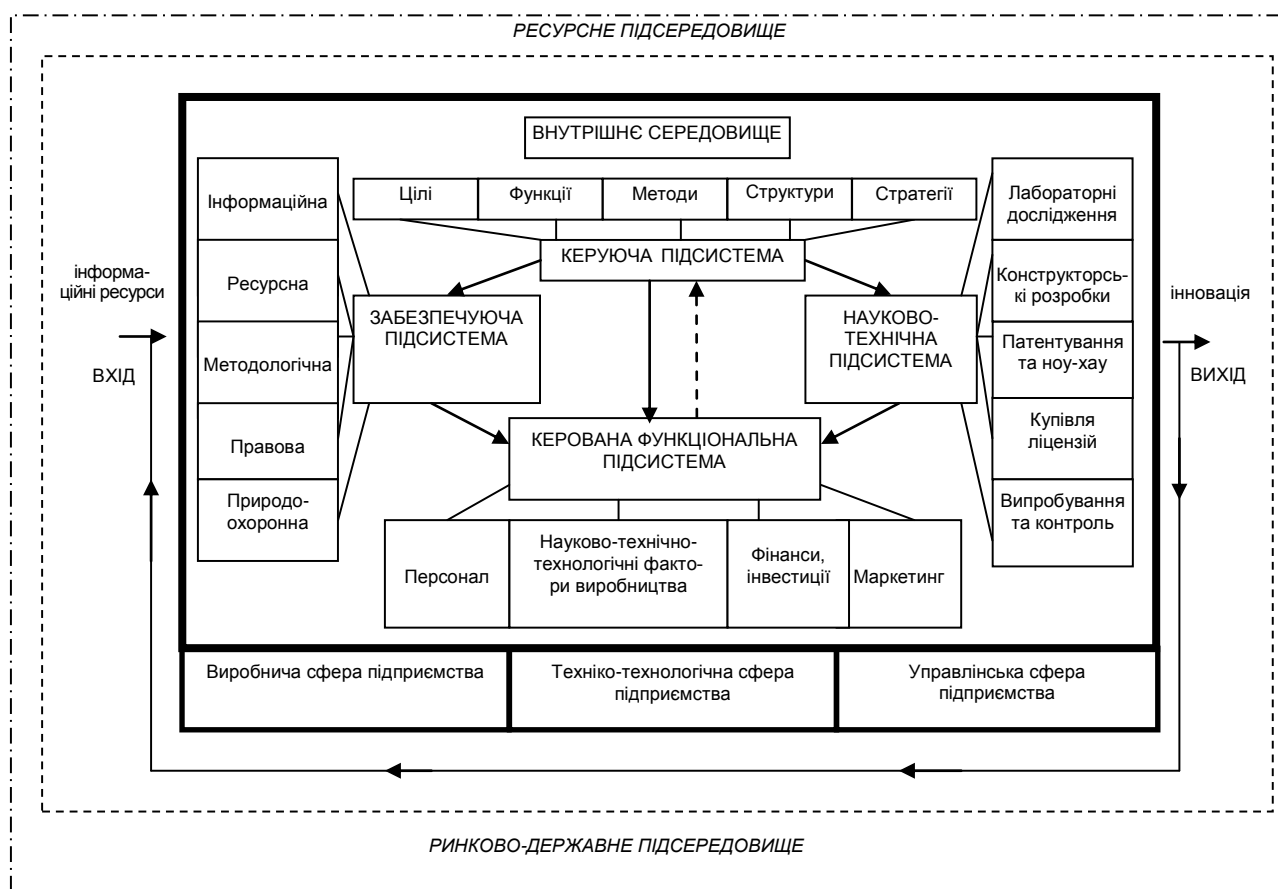

Рис. Запропонована система управління інноваційним процесом на підприємстві (розроблено автором на підставі роботи [4])

У процесі управління керуюча система (суб'єкт управління), ґрунтуючись на об'єктивно існуючих принципах, впливає різними методами на керовану, забезпечуючу та наукову підсистеми з тим, щоб було досягнуто виконання поставленої мети. У свою чергу, під інноваційною системою в широкому значенні розуміють усі важливі фактори, що впливають на розробку, поширення і використання інновацій, а також взаємозв'язок між цими факторами [2].

Необхідно відзначити, що визначальною метою управління інноваційними процесами є формування і розвиток (нарощування) інноваційного потенціалу підприємства, під яким необхідно розуміти здатність системи до трансформації фактичного порядку речей у новий стан з метою задоволення існуючих потреб або тих, що знову виникають (суб'єкта-новатора, споживача, ринку і т. п.) [3].

Отже, інноваційний потенціал – це свого роду характеристика здатності системи до поліпшення, зміни, прогресу. Вказана мета обумовлює постановку і вирішення таких завдань, як:

- 1) генерування, ініціація, контроль нових ідей, створення умов для швидкого виведення інноваційної продукції на ринок;
- 2) формування господарських структур інноваційного типу, адекватних вимогам сучасного рівня розвитку продуктивних сил.

Характерними рисами, властивими подібним господарським структурам, є такі:

реальна можливість забезпечення всього відтворювального циклу з виробництва певних видів товарів і

послуг, маючи у своїй структурі всі необхідні для цього підрозділи (науково-дослідні, виробничі, техніко-технологічні, маркетингові, постачальницькі, фінансові) та ін.;

здатність самостійно, систематично і плановірно оновлювати виробництво (як продукцію, так і виробничо-технологічну базу) на інноваційній основі, успішно конкурувати на внутрішньому і зовнішньому ринках і, що найголовніше, володіти потенціалом розвитку;

наявність постійних і стійких виробничих зв'язків із суміжниками (постачальниками матеріальних ресурсів і комплектуючих виробів, покупцями і кінцевими споживачами продукції в рамках різного роду об'єднань, асоціацій, союзів, угод і т. п.).

Загальні функції керуючої підсистеми інноваційного процесу підприємства включають розробку інноваційної стратегії і створення нових організаційних структур управління, проведення аналізу та планування інноваційної діяльності з урахуванням стратегічних і поточних планів підприємства, реалізацію ефективного контролю за виконанням ухвалених рішень.

Беручи до уваги функціональний зв'язок стану інноваційної діяльності та фінансово-економічного стану підприємства, автором запропоновано для кластерного аналізу використовувати такі два показники: коефіцієнт ефективності діяльності та індекс інтенсивності інноваційних процесів. На підставі кластеризації підприємств розроблено рекомендації щодо управління інноваційними процесами у контексті керуючої підсистеми.

До першого кластера входить ВАТ "ФЕД" (умовно високий рівень інноваційного розвитку), до другого –

ВАТ "Комунар" та ЗАТ "Південкабель" (умовно середній рівень інноваційного розвитку), до третього – ВАТ "Автрамат", ВАТ "Електромашина", ВАТ "Завод ім. Фрунзе", ВАТ "Світло шахтаря", ВАТ "Турбоатом", ВАТ "Укрелектромаш" та ВАТ "Харківський підшипниковий завод" (умовно низький рівень інноваційного розвитку).

Автором було запропоновано для кожного кластера (4 кластери) в межах кожної підсистеми докладні рекомендації, які наочно у якості прикладу можна представити для першого кластера в контексті керуючої підсистеми в таблиці.

Закінчення таблиці

1	2	3
7	Підготовка до сервісного обслуговування	Організація заходів, що у подальшому зможуть забезпечувати підтримку нового товару в працездатному стані протягом всього терміну його служби. Розвиток персоналу задля підвищення ефективності роботи маркетингового та торгового відділів. Уточнення стратегії просування нового продукту на ринок
8	Виведення та збут нового товару. Сервісне обслуговування	Концентрація зусиль на результат за допомогою маркетингової стратегії просування. Мотивація споживачів: продаж у кредит, зниження цін на товари при їх оптових чи регулярних закупівлях

Таблиця

Рекомендації щодо управління інноваційними процесами на підприємствах першого кластера в контексті керуючої підсистеми

№ п/п	Етап	Рекомендації
1	2	3
1	Інновація	Використання нетрадиційних методів стимулювання праці. Розвиток інноваційного типу організаційної культури задля підвищення ефективності роботи науково-дослідницького відділу та конструкторського бюро. Точне формулювання концепції з орієнтацією на задоволення перспективних потреб ринку (перелік конкретних завдань, вибір цільового ринку, набору властивостей і позиціонування товару). Створення міждисциплінарних груп і умов для взаємного спілкування та обміну ідеями. Чіткий розподіл відповідальності керівників за кожен сегмент всієї мережі інноваційних процесів підприємства
2	Аналіз середовища та передбачуваних ринків збуту	Організація роботи відділу маркетингу. Активізація пошуку інвесторів при наявності проблем з фінансуванням. Оцінка здатності підприємства в найкоротший термін забезпечити виробництво виробів
3	Втілення та просування інновацій, розробка дослідного зразка	Підвищення ефективності роботи науково-дослідницького відділу та конструкторського бюро
4	Виготовлення дослідних зразків	Вдосконалення механізмів управління задля врахування всіх особливостей дослідження зразків та їх коригування. Ухвалення рішення про впровадження нового виробу у виробництво (масове, серійне) на основі програми маркетингу з продукту
5.	Підготовка до виробництва та ін.	Створення механізму раціонального використання фінансових, трудових та матеріальних ресурсів. Розробка системи планів з освоєння нової продукції. Реструктуризація існуючих підрозділів і розробка структури нових виробничих підрозділів
6	Серійне виробництво	Ефективна мотивація праці робітників. Ефективне використання робочого часу шляхом удосконалення організації та нормування праці персоналу. Відповідність виробничих можливостей та попиту через забезпечення ефективності управління підприємством

Керована підсистема підприємства спрямована на створення товарної інновації під впливом вимог керуючої підсистеми, через механізм якої відбувається реалізація інноваційної діяльності на підприємстві. Залежно від особливостей виробничого процесу керована підсистема організації спрямована на виконання управлінських рішень у процесі створення інновації.

Відзначимо, що зміст забезпечуючої підсистеми відіграє ключову роль у збереженні переваг підприємства і складається із системи організації й контролю за правовим, методичним, ресурсним, природоохоронним, інформаційним забезпеченням виробничо-фінансової діяльності підприємства [5].

Необхідно відзначити, що показником значущості, доцільності інноваційної ідеї є показник рівня науково-технічної доцільності. Він визначається з урахуванням унікальності, оригінальності та масштабності перетворень. Чим більша значущість, тим вищий рівень:

1-й рівень – інноваційні перетворення, які зводяться до модернізації технічних рішень чи продукту;

2-й рівень – це інноваційні перетворення, які приводять до докорінних перетворень способів роботи техніки чи використання продукту;

3-й рівень – це інноваційні ідеї, які націлені на випереджуючі технічні рішення, що дає змогу створити принципово нові конструкції товару чи обладнання;

4-й рівень – це інноваційні ідеї піонерного рішення, тобто винаходи, які змінюють не тільки процеси виробництва, а й роблять автоматично конкурентну позицію підприємства ідеальною.

Одержані результати аналітичної оцінки є основою для дослідно-конструкторських розробок і створення (або модернізації) зразків нової техніки, матеріалів, технології, продуктів. Метою дослідно-конструкторських робіт виступає створення зразків нових виробів, нової техніки, які можуть бути передані після відповідних випробувань у серійне виробництво.

На стадії дослідно-експериментальної розробки проводиться остаточна перевірка результатів теоретичних досліджень і розробляється відповідна технічна документація, виготовляються та випробовуються зразки нових виробів.

Дослідно-експериментальні роботи завершують стадію освоєння промислового виробництва нових виробів і починається процес серійного виробництва. У виробництві знання матеріалізуються, а дослідження добігають свого логічного завершення.

Це виробничі дослідження, які поділяються на три категорії: дослідження нових виробничих методів та дій; дослідження методів стандартизації та контролю якості;

дослідження, пов'язані з доведенням нової продукції до споживача.

Метою цих досліджень є забезпечення безаварійної й економічної роботи, ліквідація застарілого обладнання, постійне поліпшення якості продукції та сервісного обслуговування споживача. Вони передбачають технічні й організаційні заходи, що можуть забезпечити підтримку нового виробу в робочому стані протягом нормативного часу служби.

У ринкових умовах господарювання значний ефект можуть дати результати наукових розробок, що забезпечують при їх практичній реалізації:

підвищення конкурентоспроможності, розширення ринку збуту продукції та послуг підприємства на внутрішньому і зовнішньому ринках;

підвищення курсової вартості акцій підприємства;

збільшення загальної капіталізації підприємства;

зниження ризиків, пов'язаних з виробничою та господарською діяльністю підприємства;

отримання доходів від продажу патентів і ліцензій;

отримання доходів від придбання або продажу нерухомості, фінансових вкладень, інших операцій на фондовому та фінансових ринках;

зростання доходів від реструктуризації підприємства та вдосконалення системи управління підприємством;

система взаємин між різними учасниками (організаційно-економічний механізм) наукового проекту.

Таким чином, у роботі було побудовано систему управління інноваційними процесами, до змісту якої входять чотири багаторівневі підсистеми: керуюча, керована функціональна, забезпечуюча та науково-технічна. Автором проведено кластеризацію машинобудівних підприємств Харківського регіону та запропоновано для кожного кластера (4 кластери) в межах кожної підсистеми докладні рекомендації, які наочно у якості прикладу для першого кластера в контексті керуючої підсистеми подано в статті.

Література: 1. Ерохин Д. В. Системный подход к инновационной деятельности коммерческой организации Д. В. Ерохин, Е. А. Ларичева // Вестник Брянского государственного технического университета. – 2004. – № 4. – С. 117–124. 2. Управление инновационной деятельностью в нефтедобывающем производстве / В. В. Пленкина, Н. А. Вольнская, И. В. Андропова и др. – Тюмень : ТюмГНГУ, 2005. – 80 с. 3. Инновационный потенциал: современное состояние и перспективы развития : монография / В. Г. Матвейкин, С. И. Дворецкий, Л. В. Минько и др. – М. :

Издательство "Машиностроение-1", 2007. – 284 с. – С. 9. 4. Инновационный менеджмент : учебное пособие / под ред. д.э.н., проф. Л. Н. Оголевой. – М. : ИНФРА-М, 2002. – 238 с. 5. Уотерман Р. Фактор обновления / Р. Уотерман ; пер. с англ. ; Акад. народ. хоз-ва при правительстве РФ. – М. : Дело, 1995. – 392 с.

References: 1. Erokhin D. V. Sistemnyy podkhod k innovatsionnoy deyatel'nosti kommercheskoy organizatsii [The system approach to the innovation activity of the commercial organization] / D. V. Erokhin, E. A. Laricheva // Vestnik Bryanskogo gosudarstvennogo tekhnicheskogo universiteta. – 2004. – No. 4. – Pp. 117–124. 2. Upravlenie innovatsionnoy deyatel'nostyu v nefte dobyvayushchem proizvodstve / V. V. Plenkina, N. A. Volynskaya, I. V. Andronova i dr. [Management of innovative activity in the oil-producing manufacturing]. – Tyumen : TyumGNGU, 2005. – 80 p. 3. Innovatsionnyy potentsial: sovremennoe sostoyanie i perspektivy razvitiya [Innovative potential: a modern condition and prospects of development] : monografiya / V. G. Matveykin, S. I. Dvoret'skiy, L. V. Minko i dr. – M. : "Izdatel'stvo Mashinostroenie-1", 2007. – 284 p. – P. 9. 4. Innovatsionnyy menedzhment [Innovation management] : uchebnoe posobie / pod. red. d.e.n., prof. L. N. Ogolevoy. – M. : INFRA-M, 2002. – 238 p. 5. Uoterman R. Faktor obnovleniya [The factor of updating] / R. Uoterman ; per. s angl. ; Akad. narod. khoz-va pri pravitel'stve RF. – M. : Delo, 1995. – 392 p.

Інформація про автора

Боярська Марія Олександрівна – викладач кафедри менеджменту та бізнесу Харківського національного економічного університету (61166, м. Харків, пр. Леніна, 9а, e-mail: Maria1boyarsky@rambler.ru).

Інформація об авторе

Боярская Мария Александровна – преподаватель кафедры менеджмента и бизнеса Харьковского национального экономического университета (61166, г. Харьков, пр. Ленина, 9а, e-mail: Maria1boyarsky@rambler.ru).

Information about the author

Boyarskaya Maria Aleksandrovna – A teacher at Management and Business Department of Kharkiv National University of Economics (Lenina ave., 9a, Kharkiv, 61166, e-mail: Maria1boyarsky@rambler.ru).

Рецензент

докт. екон. наук,

професор Ястремська О. М.

Стаття надійшла до ред.

03.10.2011 р.

РОЗВИТОК МЕТОДІВ АНАЛІЗУ ФАКТИЧНОГО СТАНУ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 621.002:658.011.46

**Перерва П. Г.
Ткачова Н. П.**

Наведено результати оцінки та аналізу конкурентних переваг підприємств з виробництва побутових насосів. Розроблено методичний підхід до аналізу рівня конкурентної переваги з використанням трьох оцінок: еталонне значення, мінімальне зна-